

Uus Loomistöö

Rahwahariduse kommissariaadi rahvuswähernuste osakonna
Eesti sektsiooni kuukiri.

№ 7

Kesknädal, 20. juulil 1921 a.

№ 7

Meie ülesanded kunstielu waldkonnas.

U. Sunatskarski.

Poliitilise hariduse pääosakond ja kunst.

Ei tule kahelda, et kunstilise kaswatuise peaaegu pääalusel on emotsionaalne kaswatus. Üksnes ideed, tundmused, ei määra omelt ära tahtet — seda kinnitawad kõik psühholoogid.

Meil kuulub sagedasti lõnet sellest, et massid ju liiguvad huwide mõjul. Tumedate, klassiilises suhtes teadwusetä masside kohta on see, muudugi, õige, igaküls otsekohest on kõngatam sellele ehk teisele sammule näkja, külmajne. mõjul, ühe sõnaga, selle egoismi mõjul, mis Adam Smith'i arwaimise järel asub ökonomilise elu aluses. See on õige nende nähtuste suhtes, millised otsekohest kaswawad masside rõhutub seisukorrast.

Kuid üksnes siis saawad huwid klassi miskest ühtlaseks kõitwa, tõeliseft juhtima, suutelise plaanifindlaib tegemust sümmitada iseloomu, kui nad muutusid programmis ja ideaaliks. Sa siin on selgesti näha, et kui ideeline looming, aga pärast ideeline propagananda ümberloowad üksteise huwide häärte klassihuwid kutsels, siis üksnes waimustus suudab aratada igat üksteist ühtut ohwredama elu endaga, aga

mitte ainult nende ehk teiste huwidega üldise asja jaoks, laialise klassihuwid jaoks.

Just alles waimustuse sihis üldise asja jaoks peabki kunst kaswutama inimest. Soomuline, et ta omandab seejuures klassiilise iseloomu, sest üldis-inimlik asi on praegu proletariaadi asi ja teiste klasside esitajad ainult üksteist eranditel imbunewad proletariaadi ilmawaatega.

Kuid teistel klassidel wõitwad olla oma üldised klassiilised eesmärgid ja oma klassiline waimustus, milline lahti rullib nende klassiilise kunsti... Weel enam, walitsewad klassid wõitwad püüda lahti rullida neile kasulist waimustust, näiteks, patriootlikku, religioonlikku massides ja selleks loowad mõnikord pooltsõjseft, enamalt jaska aga täiesti filmatirjaliseft, ta soodst, kunstilise kaswatuise oma „orjadel“.

Poliitilise hariduse pääosakonna ülesanded kunstilise kaswatuise waldkonnas wõib jagada kolmeks rubrikuks: 1) agitatsioonilis-propagandisilist töö kunsti kaudu, 2) igajugune abi iseseiswaga klassiilise proletariaate, aga kõrwuti sellega ka talurahwa kunsti awaldusel

ja viimaks, 3) minemise kunstide suurte teoste, kuigi neil pole otse propa- ganda ja agitatsiooni iseloomu, po- pulariseerimine.

Ma mõtlen järjekindlalt avaldada siin mõtteid, mis puudutavad igas- keelset kolmest ülesandest, ja algan sel- lest, milline on minu arvamise järel kõige vähem aru andav, kõige enam ri- teeriv umastuse sattuda, olgu küll, et seni erendos ja eienab kõige juu- remat osa, on see hää eht vaha.

Ma räägin minewiku kõige kunsti populariseerimisest nimelt seepärast, et kunstilis-poliitilise propa- ganda ja agitatsiooni asi, samuti ka iselooma proletaaride kunsti aval- duse toetuse asi on koguni uued asjad. Ma ei tujutegi endale, et poliitilise hariduse pääasjatund, tolle jaoks nimelt just loodud, neid mõis- hooletusse jätta. Kuid nimelt seepärast, et kunsti populariseerimise asi nagu oleks juba wana asi, nagu „wälistööline“, nagu „kuurträgerline“ asi, aga mõnede arvamise järel isegi mõni masside „riffumisele“ kodanlike kunstiga, ni- melt seepärast ma mõtlenki esimeses järjekorras kõnelda temast.

Klassikalise kunsti populari- seerimine

Quibise termini all — klassikaline kunst — mõtlen ma waidlematu wäärtuslike teoseid kunsti ligil aladel.

Meie oma proletaarne eht kommu- nistlik kunst on praegu alles idus. Määrata, et ligil wana kunst on wää- rusetu, et maa pääl pole olnud suuri kunstiteoseid, suuri kunstnike ja suuri teoseid, võib ainult filmatirjaluse eht harinatuse tõttu.

Arwata, et proletaariat on ainult halastil inimene halastil maa pääl, kes loobub kõigest minewiku kultuurist, võib üheses paljaltaline anarhist, juh- tumisi pidades end kommunistis ja

marksisist. Siin on isedranis näitli- tud Wargi enda arvamised. Wulle sünnitas suurt mõnu Wehringi tun- nustus sellest, et Warg „pidas loetufeta iidootideks inimesi, kes aru ei saanud amikil kunsti tähendusest proletaariaadi kohta.“

Jah, meie elame maa pääl, millel rikas kultuur, arenend mitme tuhande aasta jooksul. Muudugi, me wiibime täiesti isedranisel ajaloolisel filmatigul, muudugi, kõige inimsoo ajaloo loit al- gab alles praegu. Muudugi, täiesti inimil kunst on võimaline ainult mõrd emil lähedas tulewikus pärast tõe etustamaid mõt- sid kapitaali üle.

Kuid sellest ei jägne sugugi, et mi- newikus poleud kogu epooke, mil kogu rahwaste ees wirgelt arenewad klas- sid poleis sünnitand kunsti, oma waimu poolest üllähedat sellele, mil- lise rõõmuga peab wõstu wõtma pro- letaarlane — wabastaja.

Tuletage meele, mis rääkis Engels prantsuse revolutsioonist eht salja idealisimist? Prantsuse revolutsiooni epooitel läks kodanlus teiste klasside ees ja oli summitud mõne aja wäljen- dama üldisühimilise poliitilisi ideacie. Olgu, et ta ei wäljendand meid täie häälega, weidi rikumad lujal, niiki jäd- wad prantsuse revolutsiooni loojungid ka meile kulliks. Olgu, et salja kodan- lus, lahti rullides poliitilisel enam rõhutud oluforras tõrjouti prantsuse revolutsiooniga wabaduse ideed, pee- geldas teda oma suurtes mõtleteada- lilludes süstremides udufelt, idealisli- kult, — ometi ammutas Warg nimelt just sellest hällitast ja Engels rääkis uhkusega sellest, et proletaariat on XVIII aastajaja lõpu ja XIX aasta- saja aluse suurte mõtleteadlaste ain- fals pärijaks!

Eesjama läib ka kunsti kohta. Kõi- gepäält, muudugi, on kunstil hiigla kuwi kogu oma ajaloolises ulatuses. Kunstiajaloo populariseerimine, mil-

Jega nii huvitavalt ja sügavalt on seetõttu fogu kunstiajalugu, taab mitugi alati olema üldiselt masside aja-loori se harimise üheks kõige tannimaks meetodiks.

Selle läike pääle waja pöördub igasugust tähelepanu. Waja luua kunstiojaloo asjus wäheldased isäitused, suurtes linnades linnades eramuuseumi ja pildigaleriisi, aga wäikeses linnades püüasjaliselt igasuguseid illustreerimise (wäsejoonisusi, kooritüübid, päewapi disüüsi) ja isäranis disüüsi, ning andes säherdum näitlikke, imine ele otse südamesse tungiwat eesotele wäheldust, nagu maalikunst, skulptuurilised ja arhitektuurilised mälestusmärgid — i . . . minewita elawot awaldust, muidugi seletades klassi- wõitluse mehanismi ja selle ühistondliku aegläse kusju watepunktist, mille rühes areneb meie rewoölüüsi.

Omelt, ei tule mõelda, et ainult ajalooline huwi peab juhtima poliitilise hariduse pääsofotonna orgaanse kunstilise populariseerimise asjus.

Ei, meil on wene kirjandus, muusika, maalikunstis ja skulptuuris, aga seda ena üldisimimilikus kunstis idregete teoste määratu waraot, milledega tutvunemine rikastab hinge, tõstab meeleolu, süwendab ühistondliku tundmust juu.

Populariseerida silmapaistwaid eht, nagu ma lähidalt wäljendan, klassikalisi, i . o. waidlematu kunstiteoseid, on tarwiline. Seetõttu on waja korraldada, nagu korraldatakse praegugi, näitemänge, kontserte, etäusüüsi muuseumidesse, isäranis hästi waltitud muuseumindituseid. Tarwis wõimaluse järele saata neid loengutega ja seletustega.

Näitemängude ja kontsertide sühtes on joowitawad lihtised fiskejuhatawad loengud. Meil juhtumustel, kui publikum on orgaaniseeritud, i . o. Esitab endast miast tooli, ningisuguste

kursaste kuulajaid, mõne klubi liis- meid, tuleb korraldada pära? seeluguseid näitemänge wõistlusi, — üheõnna, heoliseada selle eest, et massid, kes pole harjunud arusaoma wastuwõetud kunstisõ ajalooliselt, wõrmaalist esteetiliselt, psüholoogiliselt süüst, õpiti- tid jeda.

Eiasti, isegi ilma seeluguse wäga joowitawa saoteta, awalduwad kunstiteosed ise suursugustawat mõju ühis- kunstis sühtes ahne ja wastuwõitliku üd- inimese hinge pääle.

Rõõte jeda tehti leni ja poliitilise hariduse pääsofotonna asi seib selles, et lõpuliselt harwitada teatris, kont- fertistruadil, wäljanditufel kõite ma- dalat, mis on kunstis järetegemiseks eht otse tema wastandiks. Wäga midu ei tehtud, see on — kunstiliste se- lõtõte kulturese mõjuriigi laienda mine wäikeses linnades ünnitunde ja isäranis küla pääle. Meil on rahwa- masside hüigla liikumine kunstis poole, isäranis signetwad teatriringid, sa- muuti ka wäikesed üheiswad, wäga halwad sügawalt prowinitsiaalsed trupid juu. Pole waja korraldada asjaar- mastamust ning seelile räägit ma päraistpoole. Weel wähem tohib kunstis ennast komprometteerida ja saeubusti inimlikke tundmust moonutada tema jälle surrogatide teel.

Poliitilise hariduse pääsofotond on tõhustatud asutama seelõhase mõned eestujulised ümberõitwad trupid, mõ- ned eestujulised kontserdi asjambles, rida hästi waltitud wäljanditufel, mis annawad kunstilise mulje selle eht teise süsteemi; igal tubermangu poliit- ilis-hariduslikul õjatonnal peab olema wähemalt üks seelugune trupp, üks säherdune asjambles ja üks komplekt alalisteks ümberõitwade kreisides ja külaades. Muidugi, küla jants, kus pole teatritüüpeid ega jündisid ruu- me, kus massid isäranis harimantub ja spetsiifiliste joontega, waja korral-

dada sõherdust fort rändatavad kunstilised ekspeditsioonid isääralise arvega, tähelepanusse võttes kõik need isääraldused.

Ma belstin, et selle kunstilise populariiseerimise töö mahutab endasse klassikalised, s. o. vaidlematud teosed.

Ma arvan, et inimesed, keda peetakse futuristlikult vaatepunktilt „pehmeteks“, ehk kommunistlikult vaatepunktilt „tasutaks“, ütleme Schiller, Michel Angelo, Beethoven, Büchlin, Glinka, Brilow, lihtsalt ei teeni mingisugust tõsist tähelepanu poliitilise hariduse pääsotonna poolt. Kuid, müübigi, leiduvad ka kunstiteosed võrdlemisi vaidluslikud... Noh, siis ongi waja waidelda.

Waja selgitada, ons see terve kunstiline toit, millel ta meie aja kohta psüholoogiline kasutuslik huwi, wõi on meie ees teatud epooka huwitaw mälestusmärk, tähtis ainult kui ajalooline illustratsioon, ehk wiimaks, kunsti tõesti wananenud eba-teos.

Siin tehis kirjutas kunsti wastseisi teostest. Täiesti wõimaline ja me näeme juba enda ümber, et igat liiki kunstide kunstnikud loowad uut, wälispool iga siset proletariaate, ehk kommunistliku agitatsioonilise kunstiga. Sõherdused teosed ei wõi ilalgi olla vaidlematud. Nendega waja tutvuaeda, neid waja läbi arutada: see, mis kaunis, ei pea kunagi olema teelatuks ja a priori ei wõi kunagi helba, et mitteproletariaates ja mitte-kommunistlikud kunstnikud ei wõi luua meie ajal neid ehk teisi huwitawaid kunstitöödanguid, — see käib isäärans nende juhtumuste kohta, mil meil on tegemist kunstiliste teostega, millised ei wasta täiesti meie agitatsioonilistele eesmärkidele, kuid peegeldatavad siiski nüüdisaega enam-wähem õigesti, ehk on imbutud nende ehk täiesti revolutsiooniliste tendentsidega,

üldiselt enam-wähem tulufatega ka agitatsiooniliselt vaatepunktilt; sõherdustele kunstitöödanguile peab lahtesti kohta andma.

Kunst ise on praegu eraldatud mittemets laagrists ja üks lõige torlab korraga filmi: nõndanimetatud reaalistlik kunst, mille alla praegu üldisõnes tõmmatakse kogu minewiku kunst, ning nõndanimetatud futuristlik kunst.

Siislikult mõtlen ma, et tee minewiku kunstilt proletariaate, socialistliku kunsti juure ei lähe mitte futurismi kaudu ja kuigi ta saab, olgu wõi tehniliselt, kehastatud futurismi nende ehk teiste leidustega, — siis wiist mitte wäga tõsisel järgul*). Siis see on minu isiklik arwamine, mida jagab wiististi ka suur hulk teisi kommuniste. Siiski ei wõi sellest teha tuletust, et futuristlikku kunsti ei ole sugugi waja populariiseerida. Müübigi, kui loodub illusioon, nagu oleks noorte „wasafute“ kunstnikude kunst riitlik, kui meie talle anname isearalist kaitset (mis juhtus nüüwõrd, küüwõrd need kunstnikud, enam esirinnalised, enam demokraatlikud, vähem teatud kodanlusega, esimeesena tulid meile abits), siis saadakse lahtlematu ülekohus ja wiga.

Minu jaoks pole mingit kahtlust, et proletariaat ja talurahwas jaawad hoopis rohkem minewiku paremate epookade sügawalt ideelise, sügawalt tuumaka kunsti käis inimliku siisu teostest, kui kunstilt, milline ette juba teatab, et ta on siisuta, et ta on puhtwormiline ja milline läheb wiimaks absoluusse siisutuse propagan-dani.

Ometi, kellegil pole õigust ette otasustada rahwamassi enda õigust tootli sühide asjas, — seepärast oleks wõõ-

*) Grandluse teen ma kunstilise tööstuse kohta.

rii tegu asuda wahepunkina kunst-
niitu, kes sagetasti kõige tõsibusega
otseb unsi teid, ja massi wahela, kes
wõib olla kiidaks hääks tema otsumiste
neid eht teisi külgi.

On täiesti wõimaline, näitaks, et
palju futuristide poolt leitud mõtteid
on kõrgel järgul joodjas waldkonnas,
kus siin (suuret) ei ole tarwiline, defo-
ratiivses waldkonnas selle sõna kõige
laiemas mõttes.

Ülbe sugugi mitte andes eesõ-
guseid niinimetatud uuele kunstile,
ei tule teda ka mitte taga kiusata,
millega heidatsime endist terwelt sa-
jandete noorte kunstnikkude poolehoin,
kes tulewad meie juure kõige tõsi-
busega ja teekime neist misjõid märt-
rid oma ideede eest, millest nad pea-
wad kõwasti. Kõik see oleks täiesti
asjata, mingi kasuta ning wajabu-
jeta.

Sujutawate kunstide suhtes waja
teha siin weel paar märkust: esi-
taks, nimelt poliitilise hariduse pää-
osakonna asi on warustada klubisi,
rahwamajasi, aga samuti kohtasi, kus
kogub publikum — raamatukogusi,
wafaliti jne. — kunstiteostega. Ma
ei räägi siin seni weel mitte agitaa-
sioonilistest kunstist (nagu plakatid
jne.), waid tõelistest piltidest, wase-
joonistustest, kunstilistest kwiitruutidest,
brongsi ja gipsikujudest, häist päewa-
piltidest jne.

Kui sellega nõus olente, et kunstite-
oste populariseerimise asi ülbe on
tarwiline, siis waja tähepsanu pöörd-
ka selle külje pääle. Poliitilise har-
iduse pääosakond peab wõtma oma
kätte kunstiteoste esilmise, nende uuesti
teostuse ja ilustusena nende jao-
tuse organiseeritud masside tarwiduste
ning isegi töötajate era eluforterite
jooks.

Weel suurem tähendus on esjal,
millest räägin siin mõddamises, sest

et ta ei kuulu poliitilise hariduse pää-
osakonna kohustesse, — see on hoolit-
sus, seni meie wileksuse juures teosta-
taw üksnes tahwatuis wormides, ülbe
masside elu esteetilise tasapinna tõst-
mise eest. Spetsialise jenkulutuseta wõib
anda langaid, sõõgindusi, igajuguseid
riideid, üheõnaga, inimlike tarbe-
asju, lõpetades inimese eluforteri
endaga, wõrdlematu kaunimaid, mis
tõstawad inimese hulga elurõõmsat
meeleolu, elades sõherduste asjades
kestel. Kuid see pole mitte poliitilise
hariduse pääosakonna asi, waid rahwa-
majanduse kõrgema nõukogu kohus, kes
peab wälja töötama niinimetatud
kunstilist tööstust, lähedas kontaktis
hariduse rahwatommiorganisatsiooniga ja
teiste tema organidega, nimelt kunst-
ilise pääkomiteega ja kutsehariduse
pääosakonna wastawa osakonnaga.

Kunstilise populariseerimise ülesanded
kirjanduse waldkonnas on peaaegu kõige
enam waidlematud. Võppude lõpuks ei
tule ometi kellegil pähe, et poliitilise
hariduse pääosakond peab oma raama-
matukogude kaudu kaotama Wenemaa
ja kogu ilma suurte kirjanduskude teoseid.
Kuid siin on siiski mõned küljed,
millede pääle ei ole tähepsanu pöördud.

Ma ei hakka rääkima lugemisest,
saadetud seletustega, loengulist kirjand-
duse üle ja muist seesugustest asjadest,
Sageli on see iseendastigi mõista, jaot wõib
olla, ulatab meie künnimaa piiride
taga, kes oleme kohustatud sih-
tima oma jõud teisele poole, meie
poliitilijelt enam tähepsamasse külge.

Siiski, Wene ja üleilmsete klassi-
kute lugemine wahel etewalmisiatud
inimeste poolt on mõnikord wiljakuseta,
isegi tahjuline. Wõõras eluolu, harju-
matud mõtted kahtuwad siin iga samm-
pääle; juhtub nii, et teoste nagu "Sõda
ja rahu" eht "Anna Karenina" luge-
gemine aratawad proletariase südamel
üksnes tumedat pahameelt härrast

masu, mis ei luba tal raamatut isegi lõpuni läbi lugeda. Kuid juhtub ka nii, et need ehk teised meie täiesti ebaloobjad ideed, väljendatud mõlmas vormis ja määratu jõuga, ühejõuna, võõra klassi kunstilist avaldatud ideoloogia, — toimad loomuliku korrasust noore ehk veel vähemata lugeja alles pehmelt ilmavaates).

Muidugi mõista, ainult õigesti korraldatud valikooliline ei, ainult liidid, ringid, raamatukogude ja lugemistubade juures haritud kommunistid, teiste poole võitlejad oma kahtlustega pöördma lugejad ning viimast, tõige tähtsust, kuid ka tõige vähem hõlbust saavutus, õige kooliline haridus kogu massi jaoks, kes astub niid alla, — ühe neid abinud mõivad lahendada klassikalise kunstilise kirjanduse õige omanduse probleemi võrreha jaoks.

Kuid vähemalt nende raamatute jaoks, mille ed praegul välja antakse — tulevikus saavad waja antud riigi kirjastuse pool, waja kirjutada üht ü waga loomuliku võtet, nimelt watus-tara neid raamatuid marksiistilise ees-sonade ja alguses ja marksiistilise mär-tus ega lõpus.

Meie andsime välja määratu hulga klassikuid esimesel aastal pärast wewo-lutsiooni, andsime välja weidi ebakrii-tiiselt, heites neid välja täieliste teos-te kogude ja odawuse pärast kasu-a-sime rejuures walmis matriise.

See asi pole muidugi mitte paha; hää on, et heideti välja mõni miljon Eiffebrini, Aspensti, Tokstoi, Gont-scharowi ja raamatuid. Samuti andis Gurli õiguse juhatajale all seisev kirjastus „Reimlik kirjandus“ välja juba mitukümmeid tuhat mitmesuguste maade kirjanduse häid teoseid. Kuid ei selle ehk teisel juhtumisel pole meil rahuldawaid eesõnu, need kas puud-

wad, ehk on kirjutatud mitte meie waimus. Hää weel, kui need eesõnad on seefugused, millega warustatud kirjiline, esimene läbiwaadatud ja täie-line Nefrasowi teoste väljaanne. See on vähemalt aus, erapooletu kirjutiil. Kuid juba üna paha on, kui wäiteta sihute oma wiisil klassikaline, paljus meie wõlga lähedane ja tarwiline, romaani, nagu De Coster'i „All Nyleespiegel“, saadakse belgialis-pat-riootilise trummikirjutusega, peaaegu lõppenud hurraahüüdega kuningas Alberti auts. See on juba koguni täiesti ära.

Mõistagi, et koguda meie mark-siistilise read ja jaotada endi wahel sõberduste eesõnade kirjutamise, mis-sed nõuavad tõsist ettevalmistust on hirmus raske, kuid siiski on waja seda teha.

Ma ei räägi abriooriselt wõrgu wene ja ilokuse kirjanduse klassikute väljaandmisele (olgu wõi wõtjamaalgi) mingisuguste eesõnadeta ning märkus-teta; muidugi, parem olgu sihute raamat, kui ei misliisugust, kuid ma pean Apris kirwaks nähtuseks, et seni pole ilmunud ühiti kapitalist klassi-kalist sõjakaaselt tähtist selle ehk teise wene wõi wõtjamaa geeniuse toogantut tõelises marksiistilises walguustuses. Jääranis humita on arnud juhtumisel on ühikute nowellide ja draamade väljaanne laialtjeks rahwa tarwituseks. Siin oleks marksiistliku eesõna mõnel real määratu suur propaganadistilist tähendus.

Piiritlen seni nende ülbiste märkus-tega poliitilise hariduse pääasatonna ülesannete kohta kunstilise populariseerimise waldomas. Seba kirjutiilist wõib, muidugi, wacwata arendada kogu traktiabiis sõberdustest ülesannes test, mida ongi waja teha kollektiiviselt. (Sürgneb.)

Walmind päewaküsimused Wenemaa teadlastele ja eriteadlastele.

A. Suti.

Prægusel ajal on meil Wenemaal teadlaste ja eriteadlaste mõtted sedawõrd igapäewaste elumurede ja ülespidamise küsimuste ümber koondatud, et üleühtised teadusliked juurdlemised nagu kõrwaliksaks asjaks on jäänud. Meie ei näe ilmuvat prægusel ajal teadusliku töid, ei iseseiswates wäljaannetes, ega ka teaduslikes ja tehnilistes ajakirjades. Sellekohane ajakirjandus on peaaegu täiesti soitu jäänud, mis osalt raskete kirjastamiste tingimistega, peaaesjalikult aga teadlaste ja tehnikute passiwisusega seletatav on. Teadusliku ja tehnilise kongresside pole Wenemaal enam tüki ajal peetud. Nogu Wenemaa waimline elu on koondatud poliitiliste ja pedagoogiliste küsimuste ümber. Meadel aladel areneb kirjandus lõplakult ja samuti peetakse ka tüki kongresse. Sita awaldub igast küljest elu.

Tegewuse seisaku põhjusel teadlaste ja eriteadlaste juures ei ole mitte üht nende igapäewastega elumurede, waid ka selles, et nende hulgas wäga wähe on nõuawaldatuse ja præguse korra poole hoibwat elementi. Sita waadatakse pessimistlikult teaduse ja tehnikka arenemise võimaluste pääle præguse korra juures ja oodatakse ilka weel teist aegi. Seepärast ei tähta teadlaste ja eriteadlaste seas iseseiswat algatust arwamete wäljatöötamiseks ja kongresside korraldamiseks. Kui niisugused algatused tekiks, siis oleks wäsi loota, et tööraha walitus neid kõigiti toetaks, nii referendidele töötamise võimalust andes materjaalide kogumiseks, kui ka töötamise ja ülespidamise tingimiste lahendamise mõttes.

Et eriteadlaste konwerentse pidamist võimaldada, selleks oleks tarwilik eriteadlaste sektiioone wäljaarendamine meie ametühisuste juures. Ametühisuste koosseis on wäga mitmekesine ja laialdane. Näit. sidetöölise ühises on koondatud töötajad postis, telegraafis, telefoni- ja raadiotelegraafis alal; metallitöölise ametühisuse kuulumad metallitöölised sõna kawas mõttes, elektritehnikud j.t. Kuigi pole weel wäljalujunenud sektiioonid, mis ühikuid eriteadlaste ringkondi ühendaks. Kõige eriteaduslike küsimustega küsimist ühesleada koosolekul, millel koosseis on mitmekesine, ei annaks mingisuguseid tagajärgi, ja seepärast on jäänud ametühisused wäga piiratud küsimuste walda, millesse kuuluvad ainult ametühisuste liikmete aiendised ja õiguslikud huwid. Seepoolest aga peetakse ametühisuses ühtlasi ka oma liikmete waimlist tegewust wäljendama.

Eriteadlised ühised ja kawatused sünniwad teetohastes komisjonides, mis iseenesest farnasele tööle kõige kohasemad on. Kuid, kahjuks, ei saa praktika alal töötaw eriteadlaste mass kiidagi teada, mis neis komisjonides tehakse. Mingisuguseid aruandeid ega protokolle ei trükitata ja suuõnalist aruandeid ei peeta ka. Trükitamise võimalused on teatavasti tehnikalistatistatud: ei ole pehensit, tööjõudur jne., kuid suuõnalist aruandeid ei peeta suuremal määral seepärast, et ei ole see kohasid oraanit, millede ümber küsimustit huaritanditid wõiksid koonduda. See arast oleks eriteadlaste sektiioonid ametühisustes wäga tarwilikud, ja-og

on ligi, millal see tarwibus mööba pääsematuks muutub.

Enne, kui lõpulistult eriteadlaste sekktoonimisid kui kongresside korraldamise alust ja tehnilist aparati, soowitawaks tunnustada, peame meie selgusele jõudma, kas on eriteadlase sifuga konverentsid, mis sõrdlemisi kitsast eriteadlaste ringkonda huwitawad, praeguse korra seisukohast soowitawad.

Niisugusel filmapilgul, nagu praegu, kus isegi poliitilise ajakirjanduse saamine wäga raskendatud on, kus tehnilisi ja teaduslisi ajakirju peaaegu ei ilmugi ja kus wäljamaa eriteaduslised ja teaduslised ajakirjased enam mitmel aastal pole näha saanud, on kongressid ainuke wõimalus teadlaste ja eriteadlaste tutvustamiseks praeguse aja teaduse ja tehnika seisukorraga meil ja mujal, ja tulewiku wäljawaadetege neil aladel. Neile kongresside pääsmiseks peats igal kodanikul wõimalus olema, kuid ettekannete sifu jäägu kitsakeriteadlises, ja olgu wäljatõõtatud ainult seekohaselt haritud isikite jaoks. Seisfugused koosolekud wõiks olla pühendatud laenuatele ringkondade, kus etteanded elementaarajas awalduses wõiks esineda, ühes tehniliste mõistete ja terminite seletamisega. Teadlased ja eriteadlased wõiks omawaheliste kongressidel lühema aja jooksul palju rohkem materjaali läbi wõtta, kui segakoosseisuga koosolekutel, kus palju aega ära kuluts agmõiste pundutamiseks, mis eriteadlastele asjata oleks korjata, kuid kutselisel harimata kuulajatele ringkondade tarwilit oleks ära seletada, et neile ettekanneid kättejaadawaks teha. Kongressi muutuks niisugusel korral lühikeseks eriteaduslikes kursuses algajatele, kuna ta peats olema sarnaselt kursuses juba warem kutselisi haridust omandanud ringkondade. See-

pärast ei saa, asja pääle tõsselt waadates, teadlaste ja eriteadlaste omawahelisi kongressed kuidagi soowitamatuks pidada.

Nimetatud kongresside algatus peats loomulistult teadlaste ja eriteadlaste keskest wälja minema; et aga nende poolt sarnast algatust seni asjata on oodatud ja, wõib olla, weel kaua oodata tuleks, siis peatsid wast walitsuse afutused oma algatusel sarnaseid kongressed korraldama hakama. Nende korraldamise põhjused peats olema samasugused, nagu kõigi teiste kongresside korraldamisel, s. o. sõidu wõimalus kongressile ja säält tagasi ja ülespidamine kongressi osalistele peats olema kindlustatud. Kongresside pääsmiseks peats wõimalus saama mitte teatud arwu esitajatele, waid kõigile seekohastele teadlastele ja eriteadlastele, milleks neile ameti waherag peats lubatama teatud kongressi kestwuse ulatuses. Teaduslised ja eriteaduslised kongressid olid kodanlike walitsuse aeg kaunis harwa, umbes 2—3 aasta jooksul 1 kord eht weel harwemgi. Tõõrahwa walitsuse ajal, uuel loomise ajajärgul, hakatats neid eht tihemalt pidama, kuid 1—2 aasta kohta üks kongress igas eriteaduses oleks küllalt wastaw üleüldiatele nõuetele. Selle järel ei sünnitaks ametiwaheajad eriteadlastele ja nende sõit raubteedel kongressidele ja tagasi, iseralisi raskusid riigile.

Materjaali teaduslistele ja eriteaduslistele kongressidele on kogunud juba diei palju. Pääle mitmeaastast majanduslist lagunemist algame meie praegu ülesehitawat tööd. Niisid oleks wäga tarwilit asjatundlit ülewaade igast eriwallas selle kohta mis järel on jäänud läbielatud lagunemise protsessis, misfugused wõimalused on ülesehitawas töös, misfugused ülesanded langewad eriteadlaste pääle ja misfugused kawatsijed ootawad praeg-

gufel ajal teostamist ehk misjulgued on teostamisel. Kõigi nende küsimustega ei oleks mitte üffi teadmise hinna rahuldamine, vaid ka kohustunde kasvatamine riigi vastu eriteadlaste keskel ja seega riigi ja rahwa kasu.

Kui walitus kongresside korraldamise oma algatusel üleswõtaks, siis jääks teadlastele ja eriteadlastele meel teine ülesanne: kutselise ajakirjanduse kirjastamine. See algatus peaks küll wäljamineka huwitatud ringkondist otseteel, kuid ilma walituse toetuseta poleks wõimalik praegu kirjastamisega midagi pääle hakata. Otsetohesets walituse ülesandeks peaks saama wäljamaa teaduslise ja kutselise ajakirjanduse muresemine Wenemaale. Meie olemel sideme teaduse ja tehniika arenemisega wäljamaal sel määral kaotanud, et praegu õiget aimu ei ole sellest, kuhu neil aladel juba on jõutud. Wõib olla, et üffikutel teadlastel, kellel jidemed wäljamaaga warem olid, korda on läinud neid jälle uuendada, kuid need üffikutel teadlased omi kabinetes tutustawad oma töödega ainult lähemaid riigkondi, kuna eriteadlaste mass abitult otstima ja ootama jääb, kuidas ja kunas korda läheb oma teadmisi suurendada, täiendada ja wärskendada. Mutused, mis wälja-

maaga ühendust peawad, peaffid toidu- ja tarbeainete, tehniliste riistade j. m. s. s. muresemise korral ka teaduslist ja tehniist kirjandust ja ajakirjandust wäljamaalt Wenemaale soetama.

Nõufoguwalituse päü päewamure seisib seni selles, et rahwahulke arendada ja teadusele lähemale wiia. Sel alal on juba mõndagi suudetud ära teha, ja poliitiline elu juba isenesest on wiimaste aastate jooksul rahwa massis määratu suure haridustöö korda saanud. Rahwas omas poliitilises arenemises on hiiglasamtu edasi astunud. Kuid teaduses ja eriteaduses jääme meie seisma, oselt seepoolest, et teatawad ringkonnad kas ei soowinud nõufoguwalitusega ühestööbada, ehk ei jõudnud midagi korda saata, osalt aga seepärast, et walitus omaltpoolt teaduste edenemisele kutselistel aladel mingil wiisil hoogu ei andnud. Meie armame, et praegu juba aeg kätte on jõudnud, kus igal wiisil ergutama peab hakkama loomat tööd teaduse ja tehniika alal, misjugune töö uutes oludes uue hoogu ja uues shtis pikil sammul edasiminema hakkab, ja töörahwaa ees liiad wõimalused awab, tema majanduslise seisutorra jalule sõadmisel ja uueks loomats tööks.

Põllumajandus I astme töökoolis.

Põllumajanduse kui iseseiswaa õppeaine õpetamise wõimalus tekitas ja tekitab alati suurt waikelust.

Kõik wäited põllumajanduse õppeainena õpeajutuses tarwitusele mõtmise vastu on kokkumõttes olnud järgmised: esiteks, et õpeajutuses on nii määratu palju õppematerjaali, et ei leidu ajet sarnasele uuele õppeainele nagu põllumajandus, ilma et see kahju ei tooks teiste õppeainete õpetamisele.

Teiseks tähendatakse alati koolitõbliste ettevalmistamatuse päüle, kes ei juuda eridõppeaineid nagu põllumajandus, õpetada, sest töökooli õpetajad ei ole agronomid.

Kõik need wastuwäited on põhjendawad aru aamatufile.

Wastuwaidlemata on, et I astme kool ei wõi waimistada põllumajanduse tehnikuid ja ei wõi omale ka sarnaseid ülesandeid ette seada.

I asime töökoolis ei tohi olla põllumajandusel eriteaduslikist iseloomu, vaid üldharidusline.

Et vastata põllumajanduse kui iseseisva õppeaine tarvitamisele võtme vastastele I asime töökoolis, siis küsime, milles seisab üldhariduse põhivõttesanne? Arvame, et vastus on niisugune: „Selgusele jõuda ümbritseva olutorra üle, läbi taluda harilikud elundatud ja näidata teid mõistliku ja parema elu poole“.

Aga kui jeda viisi, siis ei saa ignoreerida põllumajanduse küsimust, sest laugel suurem osa meie elanikke on tegevuses põllutöös, mis loogu nende elu täidab.

Normaal kool ei tohi elust eralduda, vaid temale vastu minna, mispärast meie I asime töökool siis rahvale täiesti kohaks saab, kui temas antakse selgitust põllumajanduse tähtsamate küsimuste kohta.

Maal, mis pääsajalikult põllumajandusline, peab põllumajandus I asime koolis esimesel kohal olema. Vastasel korral on kooliharidus väga lauge ümbritsevast elust.

Ei ole midagi imeikku, et õpilased senini tulles I asime koolist unustavad kõiki õppeaineid ja koolis õpitut tegelikult elus tarvitama hütates unustavad peagi lugemis- ja kirjutus-õppuse.

Viimane nähtus on kahjatsuväärt sagedane ja üldiselt tuttav maal ja näitab kiivõrd vähe vastav on meie maastpõli korraldus elule.

Põllumajanduse põhiteadusi võid anda meie arvates kahel viisil; aritmeesia ja emateele kursuses.

Seis on vaja valida ülesandeid ja kirjutusi põllumajandusest.

Praegustes tingimistes on muidugi raske kohast materjale leida, kuid väsete järele siiski.

Koolitööksil on vaja mõnelt tunnit mõnna nõutogulisesse mõisasse,

arvada kontoriraamatud, leida põllumajanduse ainetes praeguste hindade numbrid, ümber töötada saadud materjaal üles: meteks — ning põllumajanduslik aritmeetika on läes.

Nastem on küsimus emateele. Aga ka siin leidub väsete. Eeda vähest materjale, mida leiab õpetaja põllumajanduse kohta emateeles, võid alati laiendada, läbi kuulates olemad kuulised põllumajanduslikud kursused. Seejuures peab tähendama, et muidugi oleks tarvilik põllumajandust eri kursusena õppeprogrammi viia, milleks vaja oleks eri õpetamatu välja anda.

Esimesel ajal võid põllumajandust 2 grupele korraga õpetada, kuhu soovitaw oleks ka asjalikumaid kohalikke põllumehi kutsuda.

Siin tuleb isenesest ka arveste võtma õpetajate ettevalmistamatust, õpetabindude ja raamatute puudumisest, mis töksijele tahtusteks on mainitud aine õpetamisele koolis.

Wäga ajatõhane oleks põllumajanduslike küsimuste kokkuseadmine koolile, mida mõksijid kasutada õpetajad kui ka õpilased.

Käsitraamat peats olema sõhårdine, et jeda mõksil tarvitada iga koolitõõline hariliktu pedagoogilise ettevalmistusega, kuhu oleks walitud niisugune materjaal, mida saats kasutada isäralise laboratooriumi korralduseta.

Käsitraamatele kursusele vastav käsitraamat võiks olla niisugune, mis koos seisats kahest eraldi raamatu kesest.

Esimene üldine osa võiks kõku seatud olla järgmisest töõdest: 1) Põllumajandus ja kool. 2) Maastpõli, taimed ja loomad. 3) Wesi ja maastpõli. 4) Wesi ja taimed. 5) Taimede tuht. 6) Tõidu ja kuu õllused taimedes. 7) Juured ja nende töõ. 8) Lehed ja nende töõ. 9) Maastpõli

lummus. 10) Kuidas kasvatada taimed. 11) Kuidas kasvatada taimed. 12) Seemned. 13) Umbrohi. 14) Taimede haigused. 15) Rahjulitid putukad. 16)loomade toitmine. 17)loomade kasvatamine ja higinemine. 18)loomade haigused. Teiste enam eriojasse tuleks järgmised osakonnad: 1) Viljad ja taimed Venemaal. 2) Maapinna harimine. 3) Külviküü. 4) Viljapuud aed. 5) Kõeduvilja aed. 6) Kõebune majandus. 7) Lehm ja piimaasjandus. 8) Sigadepeidamine. 9) Lambad. 10) Kõeduvilja. 11) Mafilased. 12) Kõeduvilja põllumajanduses. 13) Põllumajanduslikud artellid ja koostööd. 14) Põllumajanduslikud ühised, kasseajutused ja põllumajanduslikud koolid.

Esimese astme kool ei saa mitteugi õpilasi nii õpetada põllumajandusele kui kirjandusele ehk kui käsitsikooli koolile, mis kool peab igal juhul niisugusel andma elavat materjali õpilastele õpetajate ja uurimiseks. Kool õpetab õpilasi teaduslikule selgusele oma eranditult eelkõige anduslike elu harilikke nähtuste juures ja kasvatada ühes sellega nende armastust ja austust maade ja töö vastu, annab tõuget unendusele armastusele võtmiseks põllumajanduses.

Kõikmõeldud peab olema õpetamisel elav side kooli ja elu vahel, kuna õpetaja eduga seda sidet enam huvitavaks teeb elanike ja kooli.

Põllumajanduse tundidel peab õpetaja mahetpidamata õpilaste huvi ja teadusliku loomade vastu ja nende seletatavate uute nähtuste vastu.

Koolitööks tuleb arvanud, et peab looma ja loomade materjali, mis mastoks enam kohaliku majapidamise ja elanikele kuni. Selleks on vaja kooli ees olema koha ilude viljade, seemete, taimede, umbrohtude, aedade ja põlvude maenlaste, maapinna ja mineraalide koolitööks kooli kuni nead kuni

mata varustama kollektioonega, mis korjatud õpilaste eneste poolt. Kui palju teeb ese siukamaks loodusloos õpetamist I astme koolis.

Kõik oleks üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada. Kõik üldiselt põhjendatud, mille järele meil tuleks põllumajanduse õpetamist I astme koolides korraldada.

2. Väetamisels tarvitatakse ka viiten-
dit, millest pool kartulifordi paran-
damisels tuleb kasutada.

3. Suinviljade alla tuleb kolmas põlv,
millest pool kowabel kintakse ja teine
pool sügijel.

4. Heina alla antakse 1 viiten-
dit, mida mõis osadesse jagada: timo-
hein, segahein ja riskihein. Juure-
wilja aiaks tuleks jätta 4 osa ma-
atükist, kust vähem osa jäetakse seemne-
kasvatamisels. Juurewilja aed, nagu
ka põllud, ei tohiks korraldatud olla
üksi sisseuleku eesmärgiga, vaid näit-
liku katsepõlluna.

Maas ja taimelavaks tuleks jätta ka
4 osa maatükist.

Maajaoatuse plaan:

Põllu- hein	Sui- wili	Kali- wili	Reja
Juurewilja aed		Puuwiljaaed	
Seemnekasvatatus		Mesilaste aed	Mee- taimede kasvatatus

Maatükki peab iga kord tarvitama
lingimata plaanilikult. Et koolile an-
tud maad harimata ei seijaks, on
waja läbikäimisesse astuda walla täi-
dejaatwa komiteega, et see walla ühe
kodanikkude hõbusist kinnitaks kooli
juure põllu ja aiaharimisets, jeda
wabastades kowadistel ja juwistel
hoopegil meelohustest. Eoowitaw oleks
jeda küsimust läbimata kreisi täidejaatwa
komitee laudu talupoegile lohusawalt.

Kooli aedade hoidmisets on haridus-
loomiswariaadi põllumajanduse hari-
duse sektsioon samme astunud, et tu-
bermangu täidejaatwad komiteed ma-
jutu aia tegemise materjaali annaks,
eriti olawraati.

Waste tööstkooli põllul kõneleba et
tule, sest see õteneb täielikult õpetajast,
kelle lohusets on selle töö wastu mitte
üksi kooliõpilaste, waid ka ümbrus-
konna elanikkude huwi w ita. Suut
siiski peab soowitama aeda nii korral-
dada, et sääl õpilased prattikal saats
olla.

Maatööd ei tule mitte kooli õpilas-
tele, waid ka I astme kooli õpetajale
ja ühele igale soowijale õpetada.
Tööl käinud lastele on waja ergutusets
anda osa aiasaadusi: juurewilja, puu-
wilja, seemneid, kaswusid jne.

Meie arwame, et õpilasi tööle ei
tule sunnida. Töö peab õpilasi
iseenejelt jontohajest ligi tmbama ja
sääljuures tuleb õpilastele seletusi
anda. Waste pääle ei tule kui tööju-
pääle waadata.

Tuleb õpilasi tutvustada niisuguste
mõtete ja töödega, mida omandada
saab ainult näitlikult ja praktilisega.

Põllumajanduse tööde juure tuleb
õpetajale abiks koondada lapsi, kes
w takz osa juurewiljaiaa plaanide
kottuseadmisest, töödest aias, korjaks
materjaali põllumajandusliku muuseu-
mile jne, milleks waja lüna laste
organisatsioon (põllumajanduslik sek-
tsioon) igasse koolis.

Et õpilaste põllumajanduslikke tead-
misi laiendada, tuleb ekskursioon
toimetada ligematesse n-utogumisa-
tesse, põllumajanduse koolidesse ja
katsepõlludele. Wnu seas tuleb eks-
kursioon toimetada ka karjataswa-
tustesse. Ühesõnaga, et õpilased tut-
wuneksid põllumajandusega igakülgselt.

Ekstursioon tuleb arafajutada
materjaali kogumises muuseumidesse
ja lohettsioonidesse. Iga sügije tuleks
wäkanäitust kooli juures toimetada.
Asjatundjatena tuleks ümbruskonnast
paremaid põllupidajaid kutsuda, kes
awaju määrasid eeskujulitemate fra-
wuuuste cest.

Laste pidustuste küsimus.

Laste pidude küsimus ei ole juhuslik, sest miimisel ajal on peaaegu kõik lasteaiade juhatajad selle küsimuse üles tõstnud. Misjulgused pidustused on lasteaias lubatud? Kas mõivad lapsed ühiskondlikest pidudest osavõtta? Omas hoolitsemistes laste eest püüavad täisealised neid lubustada ja kuulutada palu jõudu ja abinõusid laste organiseerimiseks. Nad teevad seda kõige paremate soovidega, et lapsile rõõmu valmistada; ent nad lähewad wälja oma hingeelust, lapse hingeelu täiesti arwesse wõtmata, küsimata, kas see lapsile tarwiline on wõi mitte. Wõib olla, et nad mitte ainult tarwilised ei ole, waid koguni kahjulised on? Inimesed, kes töötawad lastetaskwatuise alal eelkoolialiste juures ja neile normaalselt ning terwet õhkkonda peawad looma, ei wõi wiia laste ellu aineid, mis ei wasta laste huwidele, tarwidufile ja kasule. Seepärast peawad nad laste pidustuste küsimuse igatülgse järeleuurimise alla wõtma, juurdlema selle kallal, kuidas nad m juwad laste süüfilisele terwisele, hingeelule ja nende ühiskondlikule arenemisele.

Kõigepäält waatame järele, milliseid pidustusi valmistatakse lapsile, misjuguue on nende iseloom.

Laste tarwis etendatakse näitemänge, antakse kontserte, ehitakse jõulupuid. Neid kutsutakse osa wõtma mitmesuguseist rongkäikudest, masinist ühiskondlikest pidustustest mitmesuguste a aloolist: sündmuste mälestuseks. — Süüfilise terwise mõttes on lapsile need pidustused kõik lubamatud. Esimesi — etendusi, kontserte ning jõulupuid korradatakse terwishoidlikult kõlbmatuis hutehwis ruumides, rahwahulk ärritab lapsi, waatlemise ja kuulmise muljendite rikkus wäsitab neid, teil ei ole jõudu omada kõike,

aru saada kõigest, millest nad osa wõtawad. Ärstitid muudugi eitawad kõiki sõherdusi pidusid. Waatleme laste psüühiliste läbielamiste seisukohast. Kas wõtast waatleja ülesanne, mis nõuab kestrwat tähelepanu ja liikumatust lapse olemusele? Tundmuskilus ees on laps liikuw ja tegew, tema kaswawa organismi nõuete kohaselt. Oma loomu poolest peab ta tegew olema ning seda nõeme meie tema mängus, tema alalises tegemuses. Meie peame last juhtima juurdleusele ja waatlemisele, sügawaile, mitte pädlistaudseile, üleelamusile. Küsimine seda, mis ta saab peab ta ümber töötama; Seepärast peab kõik, mis meie arname, jõukohane olema, aga mitte ta aju asjata wäsitama. Suurt osa nägemuslikke ja kuulmelisi muljeid ei püüa laps kinni. Need mõddalibisewad muljed rikuwad tema tähelepanu ning ei saa läbielatud. Eelkoolialisi lapsi peab järkjärgult peatama waatlema ja nägema, kuulama ja kuulma, muudugi mitte muljetega koormamise, waid nende järkjärgulise rohendamise läbi. Mitte il täiskaswanud inimesed ei mõista muusikast aru saada ja teda wastu wõtta, aga nad nõuamad seda lapselt. Kuulmeliste muljete ilm ei ole lapsel rikas, kuid tarwidus nende järele suur. Lapsed armastawad laulda; nad toowad laule uulitsalt, milliseil kõige muusika ja kunstiwastafem ilme. Selle wastu wõitlemiseks on tarwis uulitsalaulud teiste wastu ümber wähetada, mis lapsile arusaadawad ja õukohased sifu ning wormi poolest, lapse maitse arendamiseks peame andma kõike, mis kõige parem ning mil suur kunstiaine wäärinus. Siin on muusikalise haridusega inimeste abi tarwis, et nad juhatajaid muusika alal ette valmistaksid, aitaksid lapsetiku elu muu-

fiikalist külge torba sädä, mitte kontfertidega, waib lapse tundmadoopimiseiga jellest küljest ja teda osimitega lapse muusikalise edenuse alal.

Sga aasta lõpueb jähajate lastel jõululaua e küsimus pääwakorda. See päha loetakse lastepühaks ja igapähe on heledamaks lapsepõlwe mälestuseks jõulukuust. Mina iitlikult eitan j uulakuust, kui teda selwiikil lastele esitakse, nagu karilisek. Gulgaline lasti togu on jälle ärritam, rikub kõrwe, õhu puudu, surumiteb, tõuled, hingituste ootamine ja küllalised kes lõpupube lõpukä kasjalis umast mõimad laste pääle ja neis seopimata instinkte edendawad. Jõulukuust teises olukorras, — wälte togu lapsi kes ühestaas elanud mängiwad ühesel, jõulukuust ei ole mingisuguse sündmusega kõidetud, — siis on j ulupuul laste sehtes tähtsus.

Säheme ühistondlikkude pidustuste juure, mis mitmesugusele ajaloolisile sündmüste pühendatud. Kas jäll on laste jaoks kohta? Kas saamad nad neist aru? Siin on jälle rahwamurd, müra, ärritus, wäsitus, lasti- kiste lastelikkude üleelanuse mõimatus ja laste osawõtt niisugusest pidustusest on lubamatu. Kuid räägitakse, et pidustused ühendawad lapsi, arendades neis ühistondlikku tunnet. See kombel arendaw horjumud, mitte ühistondlikud tunded. Lapsil on ühistondlikku instinkti idu, mida tarwis alläs hoida ja arendada mõimaldades lastele ühist meeleolu läbi elada, kuid ühistonnas, mida lapse mõisus häärab. Ühistondlik tunne edeneb wäga aeglaselt. Kõigepeält peab laps ennast eraldama ümbritsewast ilmast, kui ta ütleb „mina“ jelle aseeel, et ennast nimepidi eht kolmandas istus hääda. Ta tundis ennast ühesiäma olewusena ja nõue teistele olewusile ligineda, läheb wälja egoistlikist tundeist; ta ligineb neile niipalju, kui

see temale tarwiline. Mängus tunneb ta jeda tarwidust, ja lapsed hallawad tobe eht mitine taewa qruupideese koonduma. Easi tuleb koondamine idä juures. Niimoodi elades pühawast häema teiste lastega ühes, tunneb laps end kõige rõhsem tobas olewat wältesis grupis — 10—15 in meit; misuguse se jatorda jääb ta teistwast ajaks. Siin on meie kohus jeda ühistondlikku tunnet arendada ja igeti ajelt latendada, et ta hallas tundma ennast ühena ofana ühesõnast, et ta tunnets ühised üleelanust. Siin korraldawad lapsed ise oma pidustusi, kui nad elawad I hjas rõõlises õhtonnas, kui neile antakse mõimalus ja wabadus korraldada omi mängu ja tätealisel ei ole tarwidust ennast lasteliku elu külge seada. Tätealuse tuuresolek ja wähelesegamine rikub laste juures jagedasti tõrgendatud piduliku meeleolu.

Küsitakse, misuguseid pidustusi mõb korraldada laste jaoks? Kuid meie hooliseme jelle eest, et lapsil rahulist, rõõmsar elu korraldada, et nad tunneks enestel waba ja terge olewat, et siseseläde wäks als nende nõudele ja armale mõimaluse muuseid saada, siis lastu lapsed ise korraldawad omi pidustusi.

Igasugune aastaaeg annab lastele ühesugused lõbustuse, terves, I h jod, loomulised ja neid peab kasutama: talmal mäes, I wälil, lamisõda ja suusad; surel on loopus meerikkau — siis jaluristäigud, mängud õhu, suulus, sõudmine ja palju muud jarnast pidustemist ja lõbujemist. Kõgu elu on lastele jes ees pidustus; meil täiskaswanul jääb ainult ühineda laste meeleoluga aga mitte pääd murda mi meinguste tunnilisid pidustuste wäljõmõlemisega. — Soosan, et nad laste jelle ees tarwilised ei ole.

E. K. Schleger.

J u s t e e d .

Basteceda tuleb waadelda kolmest küljest: perekondlisest, riiklisest ja lapse suhtes, millest järeldub kolmesugune kasu.

Basteaed wabastab naisterahwama.

Saates omi lapsi lastwaks ajars lasteceda, võib ema astuda ühiskondlikesse töölise ridadesse ja hakata ühetooliselt meesterahwaga uue ühiskondlike torra ülesehitajaks.

Edasi saab naisterahwas-ema pääle wäikekodanlike igapäewaste teetmise, pesemise, koristamise, nõelumise j. t. lõbude maitsta kõrgemat rõõmu, mida pakuvad kunst, teadus jne., et eluga kaasa sammuda eel tema mõõnu tunda.

Paljude arwamise järele tuua see üleüldine nähtaw kasu tahju lastele. Nende inimeste arwates mõjuda ema lastew äraolek halvasti lastele.

Meie arwates on asi wastupidine: alaline ema juuresolek toob lapse arenemisele kahju.

Tuletagu igatiks Depoolest oma lapseigu meele. Mõne mängu täies hoos eel kawatsuse läbiwiimisel — kas ei seganud ifegi kõige palawamalt armastatud ema ilmumine kogu lapse kogu elu iludust?!

Sellest järgneb, et lastele on waja wastawat laste olukorda, lasteiga olukorda. Tähele edasi.

„Basteaed surmab indiwiduaalsust“.

Sarnane waade on iseäranis haritlaste hulgas laialt lagunenud. Ruid sellele tuleb wastata: lasteigaist kõneledes ei tule kahte mõistet segamini ajada: lasteaid olewikus ja lasteaid tulewikus, s. o. misugune, misugune ta olema peab ja misugujena meie teda omale aatena ette kujutame.

Kui mõne lasteiga praegune korraldus surmab ifisku lapse algatuswõimet, hõidab lapse loomat ifikut, mahutab kõiki ühesse määbusse, siis ei saa sellel weel teha enneaeget järeldust, ütleidist ofust.

Celkooli asutusel, mis tõusid pääle rawalutsooni kui seened wihma järele, on praegu kujunemise ajojärgus. Celkooli kaswatuse aated ofuwad enesele teed, katiuwad pinda.

Sääl kus üleüldine waim celkooli kaswatuses lapse ifikut häwitab, ei ole lasteceda waja sulguda, waid muuta ainult korraldust, milleks waja on aega ja inimesi.

Laps, kes sulutud oma perekonna raamidesse kui kotti, ei wõi tarwilises ulatuses wäija kujuneda, tugewaks saada nagu waba, julge, omapärane, loow ifik. Selleks puuduwad nii seesmised kui ka wälised andmed: ruumid, wastaw mööbel, asjad, abinõud jne. — see üheltpoolt; teiselt poolt ühetülgised mõjundid kitsas perekonna ringis, mis ruttu kuluwad.

Kus on wõimast lapsel tekkida oma mõistust, mäsma panna oma arwamist, arendada kriitikat, mis waba eelarwamist, õppida seisma oma „mina“ eest ja seda wäljendama, seda lapse wäljelt „mina“, milles seisab tulewase inimese mina. Perekonnas? Jutuajamises ja wäetuses täiskaswanutega, wanematega jne.?

Kas igatiks meist ei tea oma enese järele, kuidas wüanatakse seda tulewase inimese õrna kaswu täiskaswanute poolt?

Kui anderitab ja taktilised ema ja kaswataja ka ei oleks, mõjuwad nad enese arusaamata oma kaswanditu pääle ja juruwad teda alla oma autoriteediga. Pääle selle ei saa ema enese

loomuse poolest hoida objektiivsust oma lapsesele liginedes.

Seine asi on lasteaias: jääl on laste intellekti jõud peaaegu ühesugused, arvamisi ja waateid wäljendatasse ja kaitsetasse wabalt; wabalt arendatasse kriitikat ja igaihe lapse omapärane isit läheb tugewamaks. Lapsed wahetawad omawahel kirjuid mõjundeid, kuna nende mõjundite ja huwide ring kaswab laiuti ja pikuti.

Kes ei teaks eelkooli tööstisist niisugust nähtust, et passiivne üksit laps ehk terve kogu lapsi ühe algatuswõimega seltsimehe mõjul saab korruga aktiivseks ja isegi loomiswõimuliseks.

Inimese isit kujuneb kahest „minast“, „indiwiduaalsest“ ja „sotsiaalsest“. Ülemaltähendatud peaks küllalt selgelt ütlema, et lasteaiad wastab indiwiduaalse „mina“ nõuetele.

Kas rahuldab lasteaiad ühiskondlise „mina“ instinkte?

Kes eelkoolialaste lastega töötanud on, annab wiibimata jaatawa wastuse.

Selles suhtes on lasteaiad wõrdlemata loht tahtmise kaswatamiseks ja seltsimehijuse arendamiseks. Ühiskondliku „mina“ seemned ajawad sel sotsiaal pinnal sügawaid juuri ja lihawaid kõrki, töötades tulewikus suurepäraseid inimese-todaniku-sotsialisti õisi.

Kes eelkooli tööstisest ei wõiks selle teemasja kinnituseks näitust tuua?!

Lasteaiad wabastab naisterahwama ja kaswatab tulewasest inimesest isiku iseseiswaks ühiskonna liikmeks.

See on lasteaiad ligem ülesanne, mida lahendama peawad pedagoogid.

Misugused on pedagoogi ülesanded?

Lapsed peegeldawad mängides oma ümbruskonna elu, aimawad üksteist järele, pääasjalikult aga — täiskaswanuid, wanemaid, kaswatajaid jne.

Seda peab eeskätt tähele panema kaswataja ja esimesena oma tähelepanu pöörama lapse ümbruse parandamiseks. Sigemaks ümbruseks, kus kaswab ja areneb laps, on perekond.

Mida wõib selles asjas teha kaswataja? Sigistada perekonda lasteaiade, tõmmates ühisele tööle wanemaid.

Ühise töö aluseks peab olema eelkooli kaswatusse küsimuse arendamine ja lasteaiad seisukorra parandamine. Sellest wäljamõttes on pedagoogi esimeseks ülesandeks: tutwuneda perekonnaga.

Kordaminek ehk nurjaminek oleneb siin pedagoogi wõteteft.

Sundusega ja wäewõimuga on siin wõimata midagi läbi wiia. Waja on wanemate hulgas ühiskondliku kaswatusse wastu huwi tõsta. Saitali ajada kiwinenud eelarwamised ja tegelikult tõsiasjade kaudu näidata, misugune määratu tähtsus on ühiskondlikel kaswatusel.

Kuidas seda teha, oleks asjata ette kirjutada. Pedagoog, kes peab inimesetundja olema, seft wastasel korral et wõi talle pedagoogi nime anda, peak igal üksikul juhtumisel ise ligipääsemise tee leidma. L. M.—a.

Wastutaja toimetaja:

Toimetuse kolleegium.